

Raymond Schwartz

Kiel akvo de l' rivero

ROMANO

Edistudio
1991

LANDLIMO

«Ha, skorzoneroj, grumblis Auchoux, la ĉefgen-darmo, kiam post duhora enketado ĝe ĉiuj gelogantoj de Voiron, li fine vidis pli klare en tiu afero kaj povis kun sia kolego, gendarmo Perelli, ripozi unu momenton en la gastejo de l' vilago.

Kaj Perelli, tre kontenta, ke ankau li nun kompre-nas, konstatis ne sen fiero pri la profesia sukceso:
«Felice, ke oni scias kombini kaj dedukti! Ili ja povus frenezigi la plej sobran prokuratoron per siaj sen-sencaj rakontajoj!»

Certe! Ne estis facile senŝeligi el tia klaĉbombasto la etan kernon de l' vero. Ĉiuj vilaĝanoj interpretis «la aferon» diversmaniere, kaj al multaj la gendarma enketo donis nur bonvenan okazon por aerumi per-sonajn venĝetdezirojn, de jaroj akumulitajn. Anstataŭ raporti nur faktojn, nudajn, aŭtentikajn, ili deflankigis en labirinton de supozoj aŭ de malicaj aludoj. Unuj estis tro babilemaj kaj starigis tutan konstruaĵon el ne-kapteblaj onidiroj; aliaj, pli singardaj, post komencaj suspektoj subite mutiĝis. Kaj aliaj diris nek jes, nek ne.

Post malrapida gluteto — «tiu ĉi blanka estas trinkenda!» — Auchoux remetis la glason sur la tablon, vissis per larga gesto de l' mandorso la densan lipbarbon kaj ripetis la sagajn vortojn de Perelli:

«Jes, felice, ke oni scias kombini kaj deduktii! Kaj li daŭrigis je profito de la pli juna kolego: «Vidu, Perelli, kio gravas ĉe tiuj esploroj, estas, ke vi retenu nur, kio koncernas la aferon mem. Pri kio temas? — Sémond, terkuluristo en Voiron, plendis kontraŭ «nekonato», ĉar tiu nekonato per ŝtonĝetoj rompis ĉiujn fenestrojn en lia domo. Nia tasko estas trovi la kulpulon. Kaj nia tasko estas des pli malfacila, ke — supozeble — ĉiuj scias la nomon de la nekonato, sed ne volas diri. Jen ĉio. De nun ne interesas nin, ĉu Grandidier kuſas kun sia servistino; ĉu Malroi antaŭ kvin jaroj ŝtelis kokinon aŭ kunkilon de Thomas; ĉu la bovino de Dupin krevis pro sorĉajo de Rouquier; ĉu la filino de Perlat estis graveda jam antaŭ sia edzinigo kaj tiel plu ... Vento, ĉio tiel Sed ni restu ĉe la faktoj kaj la situacio klarigas.

Jen: Antaŭiherau, la dudek-unuan de Augusto en la jaro 1913, iu Albert Bignol, kamplaboristo en Voiron, festis tro ŝisfundante la finon de l' grandraido ĉe sinjoro Henrion. Li estis jam tute ebria, kiam li faris krudajn amproponojn al Octavie Griotte, servistino ĉe Sémond. Gis nun ĉio estas klara, ĉu ne?»

«Klara kiel pipsukol! konfirmis Perelli.

Oni rajtas havi alian opinion pri la klareco de pip-suko. Sufficas scii, ke Perelli unu fojon por ĉiam adoptis tiun ĉi komparon en la senco de «diafane klara», kaj li semmanke ujis tiun klison por respondi al la mania demando «ĉio klara, ĉu ne?», de Auchoux.

«Do sekvu bone! Octavie Griotte ne cedis al la dezirajo malmoralaj de Bignol sed klake vangofrapis lin,

forkuris kaj enslojigis en la kuirejo. Tiam tiu Bignol, furioza pro sia malsukceso kaj ne povante perferti eniron en la kuirejon, jetis ŝtonojn en ĉiujn vitrojn de la domo. Poste li malaperis. Gis nun, laŭdire, li restas netrovebla. Sémond postulas repagon de la rompitaj vitroj. Jen ĉiok! Kaj ĉio klara, ĉu ne?»
«Kiel pip ... »

«Nur unu punkto ĝenetas min, nome, kie Bignol sin kaſas? Mi vetas, ke ili ĉiuj povus respondi al tiu demando. Kial neniu konsentas paroli? ... He, mastro!, Auchoux alvokis la maljunulon Brice, jus revenantan tra malantaŭa pordeto, «he, mastro! Ni bezonas paroli kun Bignol, kun Albert Bignol. Kie ni trovos lin?»

Videble paĉjo Brice pripensis antaŭ ol respondi. Malrapide li eliris sian poštukon, grandeganci, ruĝestintan tukon, kaj longe viisi de sia frunto imagitan sviton kun la nura intenco gajni tempon.

«Vi deziras paroli kun Bignol? ... Kun Albert Bignol ... Kie li estas nun? Ĉu vi ne iris al lia hejmo? *Li logas kun sia fratinino. En la dometo apud la fontano*. «Tion ni scias, paĉjo Brice! Bignol estas ja malnova konato. Sed li ne estas hejme. Nu, diru almenaŭ, kial vi ĉiuj kvazaŭ timas konigi lian kaſejon? Eĉ Sémond, la ĉefa interesato, ŝajnigas nescion. Ĉu do tiu Bignol estas tia moŝto, ke oni devas paroli pri li nur kun ekstrema singardo? Ĉu li ne estas senhava ulo, kiuj laboras nur okaze?»

«Nu, se mi diru la veron, Bignol estas jes gravulo en nia komunumo. Li povas fari servojn al ĉiuj. Ne nur kiel helpanto ĉe kamplaboroj. Li estas la sola hartoñdisto en la vilaĝo. Estas li, kiu razas la mortintojn. Li fosas la tombojn. Neniu kompetentfas kiel li por pli profite buĉi kaj dispecigi porkon. Li scias remeti tegolojn

sur la tegmentojn. Ĉeokaze li povas eltrici doloran denton kaj ripari truhavajn kaserolojn. Li kastras kuniklojn kaj katojn. Dumaŭtune li alportas plenajn korbojn de fungoj el Dio-sciaskie kaj dumvintre li ŝtekkaptas leporojn. Kiel vi vidas, li estas ĉiosfaranto. Iam aŭ tiam ĉiu el ni bezonas lin».

«Jes! Nun ankaŭ mi bezonas lin», ekridis Auchoux, «sed pro aliaj kaŭzoj! ... Ni parolu serioze. Aŭskultu, paĉjo Brice. Vi estas grastejestro. Viro sendependa. Vi ne havas kampojn por plugi kaj vi ne bredas porkojn. Vi povas do malatentii eblajn servojn de Bignol. Kaj eĉ, se iam li rifuzus fari al vi la lastan razardon ... nu, kiel eble plej malfrue, kompreneble, ... tio ne multe ĝenus vin. Jen. Vi povas do paroli senriske, ĉu ne?»

Tiam paĉjo Brice ruzete ridetis:

«He, s'joro ĉefgendarmo, vi forgesas, ke Bignol estas mia plej bona kliento!»

«La diablo lin kaptu! Auchoux rikane kapitulacis, ĉiuokaze ni scias suffice por fari nian reporton. La tago estos varma. Sur la selon, Perelli! Ju pli frue ni hejmniros, des pli bone!»

Sammove ambaŭ ĝendarmoj levigis, rekтиge rešovis la kepojn altrunte, butonumis la uniformojn kaj pasis el la gastejo.

Iliaj ĉevaloj, perbride ligitaj al juglandujo antaŭ la domo, kvankam ĝuante la ombron, tamen malpacientis pro la senĉesa atakado de mušoj kaj tabanoj. Apude sinjorino Brice, la gastejmastrino, de amasigitaj branĉetas-koj jus derompis sekant lignon por bruligi la kuirornon.

«Jam vi foriras, sinjoro? Sendube vi rajdos nun al Autrecourt?»

«Kial do al Autrecourt? hipokritis Auchoux dum li instaligis sur la ĉevalo.

«Cu eble vi ne scias, ke hodiau estos grandioza

geedziĝo en Autrecourt? — Bertringer, la bienulo, edzinigas sian filinon al la veterinaro el Mussey.»

«Cu hodiau? Mi tion forgesis! mensogetis Auchoux, ĉar verdire jam de kelkaj tagoj li kovadis super la intenco iel — kvazaŭ prodejore — trovigi en Autrecourt tiun tagon. Kiel reprezentantoj de utila autoritato la ĝendarmoj, laŭ kutimo firme establitaj ĉe ordamaj familioj, certe estos invititaj al festotrinko. Sed Autrecourt kuras ekster la kadro de l' hodiaua inspektoprogramo. Necesus havi taŭgan pretekston por pravigi sian aperon en la vilago kaj Auchoux ankoraŭ ne trovis tian pretekston.

«Gis revido, sinjorino Brice!»
La ĝendarmo fortrotis, flanke-ĉe-flanke. Senpase.

Auchoux silentente rezondis: En Autrecourt, kiel ali-loke, neniu konas nian dejorplanon. Neniu mirus, se ni prezentigus tie ĉe la vilagestro kiel jam centioje antaŭ. Sed kion rakonti al la vilagestro? La rutiman kontrolon ni ja plenumis tie ankoraŭ la lastan semajnon. Oni ne povas simple aperi kaj naivie konfesi, ke oni venas pro la geedziĝo! Kaj Perelli! Li ne kredu, ke mi estas sendigna festenparazito! Li scias, se ni sekvas la disvolvigon de nia programo, ke post Voiron ni devas viziti Chenicourt, Ajoncourt kaj Lixières. Sed ĉiu el tiuj nestoj malproksimigas nin de Autrecourt ... Hm ... Estos baldaŭ la 11a. Post unu horo, unu horo kaj duono, ili eliros el la preĝejo ...

Kaj Perelli siaflanke maĉis kaj remaciis amaran-riproĉon: Kion la ĉefo havas hodiau? Sajnas, ke ni ne iros al Autrecourt. Tamen, ne ĉiutage okazas tia geedziĝo ... sed ne estas mia tasko tion substrekki.

Jam la gendarmoj lasis malantaŭ si la lastaj dometojn de Voiron. Nun la vojo malpli vigle rampis sur alatajono. Ho mizera vojo dum Aŭgusta tagmezo! Ambaŭflanke ĝin borderis pomarboj, peze garnitaj, jes, sed ne sufice ampleksaj por prunti ŝirmon kontraŭ atakema ardo de preskaŭ-zenita suno. Ankai la prunelhegoj, kiu jen kaj jen akompanis la vojon, nun dekstre, nun maldekstre, verŝajne neniam havis alian ufilecon ol propni kunkulpan inspiron al junaj gepastistaj paroj aŭ rifugejon al helikofamilio!

Jam de kelka tempo la ĉevalo, laŭ propra iniciato, elrigardis kun certa antaŭguo al Bellette, la ŝagardisto el Voiron, kiu staris ĉe l' vojflanko, ĉiam avida alkroĉi okazan pasanton. Kun incieta rideto Bellette salutis: «He, sinjoroj gendarmoj, survoje al Autrecourt!»

Auchoux respondis nur per malestima ŝultrolevo, kiun geston discipline-aŭtome Perelli imitis kaj ili plurajdis. Auchoux afektis indiferentecon: «Kion ili ĉiu havas hodiaŭ? Kion ili volas aludi per tiu Autrecourt? Preskaŭ mi eksuspektas, ke tie ne ĉio estas en ordo».

«Jes», Perelli kaptis la naskigantan ideon, «jes, ankau mi havas tiun impreson. Ĉu vi ne kredas, ĉefo, ke Bignol, la vitrompanto, sin kaſas en Autrecourt?»

«Jen, jen!» triumfis Auchoux, «mi ĝoje konstatas, ke ankaŭ vi alvenis al la sama konkluo. Bone! Ni iru iomete al Autrecourt. Oni ne diru, ke ni malzorgas profesian taskon, ĉe se tio pilongigas nian dejortempon. Ĉio klara, ĉu ne?»

«Kiel pipsuko!» assertis Perelli. «Kompreneble, la devo antaŭ ĉio».

Intertempe ili alvenis ĉe loko, kie sufice larĝa truo en tiu prunelarbeta ĵa densejo, kiu ĝis nun maskis la kamparon dekstre de l' vojo, lasis liberan vidon. Kaj tie, apud la granda orflava pajlostako, sur la kampo de Henrion, je apenaŭ ducent metroj, tie io ruĝa per rapidmova svingiĝo altris la atenton de la rajdantoj. Estis Bignol! Bignol praprakorpe, kiu, jus rimarkinte la gendarmojn, subite rektigis el kaura pozicio, supreniris la pantalonon, sed ne prenis la tempon necesan por revolvi ĉirkaŭ la talio la ruĝan flanelzonon. Li ekforis fugis malantaŭ la pajlostakon, agitant la ruĝan tukon per remadosimila gestado de l' brakoj, kvazaŭ por pli efika antaŭenpušo.

Ĝustatempe ambaŭ gendarmoj sukcessis sufoki surprizkrieton. Kaj sammove ili sin tunis unu al la alia, ĉiu scivolema, ĉu la alia vidis. Se li vidis — tion ĉiu aparte sentis en sia subkonscio — se li vidis, la rajdado al Autrecourt ne plu havas pretekston. Iliaj okuloj, en kiuj ankorau postlumis fajrero de ĉasista ĝojo, renkontiĝis dum apenaŭ la daŭro de ekfulmo kaj tuj, laŭ muta nesciata interkonsento, la fajrero estingiĝis. En ambaŭ okulparoj respeguliĝis nur obtuza indiferento de beata stultulo, tiel perfekte imitita, ke ĉiu rajtis denun supozi, ke la alia ne vidis Bignol' on.

Estis Auchoux, kiu una superpontis la Ĝenon de l' momento per tiu ĉi neutra deklaro: «La pomrikolto estos bona ĉi jare».

Tiam ankaŭ Perelli trovis ion senchavan por diri. Stariginte sur la piedingoj li frotoris sian dekstran sid-vangon kaj konstatis simple: «Mi kredas, ke mi akiris furunkon sur maloportuna loko».

Tiel ili atingis la supron de l' altaĵo. Tiun altaĵon Perelli bone konis. Ĉiufoje, kiam tien kondukis ilia

vojo, ĉiufoje kaj senmanke la ĉefgendarmo Auchoux haltigis la ĉevalojn. Kaj ĉiufoje Perelli rezignaciis en sia interno: Mi ne povos eviti la lecionon pri la landlumo! La temo estis kara al Auchoux, kiu ĝendarmadis en Mussey jam de dek jaroj kaj kiu misuzetis tiun superecon por trudi kelkajn histori-geografiajn banaaĵojn al Perelli, alveninta en tiu landlima distrikto nur antau iom pli ol unu jaro. Vere estas, ke de tiu altaĵo, kiun Auchoux ĝuste, kvankam tro emaze, nomis grava strategia punkto, oni havis vastan vidon al la oriento. Leviginte super la ĉikaŭantaj teren-ondaĵoj, oni povis rigardi trans la limojn de l' departemento Meurthe-et-Moselle ĝis pluraj kilometrojn interne de l' najbara lando. Tiu tero post la packontrakto de Frankfurt, la venkinta Germanujo aneksis tiun departementon kiel ankaŭ la pli sudajn ujojn kaj Haut-Rhin, el kiuj tri, kunigita, ĝi formis novan germanan provincon sub la nomo Reichsland Elsass-Lothringen.

Kutime Auchoux komencis sian lecionon per la vortoj: «Kaj tie, Perelli, oriente etendiĝas la montaĵo de Delme. Ĝi estas jam en Prusujo», per kiu aserto li ion perforis la geografiion. Sed estis tiuepoke kutimo inter ĉiuklasaj francoj diri austatajn Germanujo preferere Prusio, supozeble tial, ke la lasta, pro sia siblosono, obligis esprimi pli elvokive certan malestimon al la venkinto. «La vilagoj, kiujn vi vidas tie sur ĝia deklivo kaj en la ebenaĵo, estas Aulnois, Craincourt, Delme, Puzieux, Alaincourt, Liocourt, Foville, Chanzy ... kaj tie, pli fore, perdita inter arbaroj, Luppy ..., kaj ĉiujn nomojn li substrekis per montranta fingro. Kaj ĉiufoje Perelli denove spitis:

«Sed tiuj nomoj ne estas prusa! Estas nomoj kiel ĉe ni!»

Tiam grave Auchoux verdiktis: «Tio ja pruvas, ke la prusoj stelis tiun teron de ni. Iam ni reprenos ĝin». Kaj neevitble li daŭrigis: «Tiu nigra linio estas la fera vojo de Metz al Château-Salins. Mi sekvis de ĉi tie la progresojn de la laboroj, dum oni konstruis ĝin. Unuafoje ĝi funkciis en 1905. Onidire la germanoj esperas grandan profiton de ĝi dum la proksima milito; sed ĝi malmulte utilos al ili. Ĝi estas tro videble elmetita al niaj frapojo. Suffiĉos kelkaj horoj al niaj artilerianoj el Nancy por kripligi tiun fervojon. Ĝi pasas kelkloke tiel proksime apud niaj propraj pozicioj, ke eĉ niaj novaj 75* facile dispafos ĉiun vagonaron. Kaj vidu, kie troviĝas la landlimo. Jen Autrecourt; ĝi estas la lasta vilaĝo tiudirekte sur franca tero. Poste, tiu arbaro tute proksima estas jam prusa ... kaj tiel plu. Sed hodiaŭ Auchoux ne sentis la bezonon instrui la pli junan kolegion. Senvorte ambaŭ preterrajdis hodiaŭ la «gravan strategian punkton», kaj alvenis al tiu loko, kie la vojo disforkigis. Sur ligna fosto unu montrilo signis dekstre:

CHENICOURT	1 km
AJONCOURT	4 km

La maldekstra brako indikis:

THEZEY	2 km
AUTRECOURT	8 km

La ĝendarmoj eĉ ne juĝis oportuna ŝajnigi heziton pri la vojudirekto. Spronante la ĉevalojn ili galopis maldekstre, ĉar nepre necesis, jes ja, esplori ĉu tiu Bignol kaſas sin en Autrecourt.

* Malpeza kanonoj kun kalibro de 75 mm.

tremetigo de l' dorshaufo deskuis la mantelon de l' domo, dum iliaj avidaj dentoj antaŭgue pretigis por desiri odorajn porciojn el la mangokrado kaj preparekzerce jam mordetis la lignon de l' trogo.

Tuj post la anĝeluso ankaŭ Augustine, la servistino, trotetis tra la korto. Jam ŝi venis el la bovinejo kun plena laktositelo.

Tiam malfermis fenestro de la supra etaĝo en la logdomo kaj aperis la larga figuro de sinjorino Bertringer. Ankoraŭ ŝi portis noktoĉemizon sub matena kamizolo. Tiam la junula Sabato rimarkis sur la kapo de sinjorino Bertringer certajn ledajn frizilojn, kiuj dum tuta nokto klopodis por perferti en bukoaspekton ribelajn hartufojn, kaj nun — he, he! — la junula Sabato havis la impreson, ke hoodiau oni ne multe laboros ĉe Bertringer. Tuj li iris por surmeti alian pantalonon. Kaj ŝangi la ĉemizon.

Sinjorino Cécile Bertringer, patrino de l' edzinigonta Lisette, malbone dormis. Enlitiginte lacega, longe post noktomezo, ŝi ne trovis baldaŭ la ripozon. Senhalte novaj demandoj kaj zorgetoj, trudemaj impertinentuloj, ensteligis en la privatejon de la malfeliĉa mastrino, sur kies ŝultroj pezis la respondeco pri preskaŭ ĉiuoj detaloj de l' festarango. Sia edzo, 48-jara bonhartanto el la raso de l' dikuloj, konsideris maksimumo por la vira digno okupiĝi pri la trinkajoj; la solvon de ĉiuoj aliaj problemoj, pri menuoj, vestaĵoj, logigo de l' gastoj kaj pregeja ceremonio, li lasis al la virinon. Lia tasko estis facila. Koncerne la vinojn, aperitivojn kaj likvorojn li ne bezonis maltrankviligi. Lia kelo estis bone provizita kaj kapabla respondi tuj al ĉiuoj postuloj. Li povis ĝui sennuban dormon kaj tion li faris jam ĝisfunde, kiam sinjorino Cécile kuŝigis apud li. Lia longstreĉita,

Komence ankaŭ tiu Sabato, laŭregistre la 23a de Aŭgusto el la 1913a dinastio, sin prezantis sur la bieno de sinjoro Prosper Bertringer en ordinara vesto, preta al tuja dejoro. Nekombita, kelkajn pajerojn ankorau inter la haroj, sen jako, kun tolpantalone kaj dikaj ŝuoj, kiujn versajne portis antaŭ li iam multaj aliaj labortagoj, laŭ kies frešecogrado oni facile konjektis, en ĉemizo, ke Sabato estas la lasta tago de l' semajno, tiel li staris ĉe la pordego kaj rigardis sur la korton.

Ĝis tiam nenio sur la bieno de sinjoro Bertringer perfidis, ke hoodiau okazos io eksterordinara. Ne mirige. Sur ĉiu farmo kaj bieno, dimanĉoj kaj festotagoj komenciĝas en laborvestoj. Ankaŭ hoodiau kiel ĉutage, la servistoj de Bertringer trenis pezajn paſojn tra la korto, portis sur ŝultra, tenitajn per firma mordo de kvar-denta forkego, tutajn amasojn da furago, sub kiuj ili preskaŭ malaperis. Vidante ilin de malantaŭe oni povis kredi, ke tiuj fojnomontoj movigas tute solaj, sur du mallongaj kruroj. En la staloj, kie antaŭsentigis la momento de l' matena nutrado, dek-du ĉevaloj per

regultakta ronkado elvokis en la imago de l' edzino ĉiam la saman bildon pri senambicia muzikisto, kiu obstinas, per majesta movo de giganta arco, eltitri el unukorda violoncelo unutonan himnon al Morfeo. Sed jam ŝi pensis:

«Cu ni havos sufice da segoj? — Ok de la instruisto, ses de sinjorino Noël, ses de sinjorino Perrin, kaj ankorau ses ... de kiu? — Stulte! Nun ŝi ne plu memoras de kiu. Preskaŭ ŝi volis veki la edzon. Ne estas juste, ke ĉiam nur la sama laciguo pri similaĵ enigmaj. Sed sinjorino Cécile tro bone konas sian kunulon. Si scias, ke de tro longa tempo ŝi lasis lin alkutimiĝi al tiu ideo, ke endomaj zorgoj ne koncernas lin. Si komprenis, ke estus pardoninde interrompi lian dormon okaze de urĝa bezono; se ekbrulis la garbejo; se ĉevalo vundigis; se bovino malsanas — sed veki lin post noktomezo nur por kalkuli segojn... Nel Nel Sinjorino Cécile preferas refali tute sola en sian monologan cерbumadon.

«Kiu mi sidigos apud sinjoron pastron? La edzino de l' világestro, kiam ŝi trinketis, farigas tro familiara, kaj sinjorino Perrin estas tro koketema... Kaj nia dika Jules, kiu ne revenis hieraŭ el Nancy! Li havis tro da komisioj kaj li maltrafis la vagonaron. Estas verŝajne, ke li perdis multe da tempo en diversaj trinkejoj. Ni devos sendi la kalešon al Mussey por preni lin ĉe la stacidomo, se ne, li alvenos tro malfrue. Ĉu li havos la kravaton por Prosper? Mi ja notis ĉion sur papereto. Volu Dio, ke li ne perdis ĝin!... Kaj la bovidjeleo? Ĉu ĝi fiksigis? Mi dubas. Dum tia vetero, ĝe en la kelo ne estas sufice da malvarmo...».

Kiam sinjorino Cécile fine endormiĝis, ŝi havis malrankvilan sonĝon. Kvindeko da invititoj sidis

senparole ĉirkaŭ festa tablego kaj nur manĝis, manĝis. La pladoj, ŝargitaĝi gis nekredebla alteco, sin-sekvis rapide, seninterrompe, kiel garboj en la faukon de draſmaſino, kaj ĉiufoje ili estis same rapide malpezigita, tiel, ke la fluganta fervoro de tri ekstraj helpan-tinoj ne suficiis por alporti novajn. Kaj subite alkius Augustine kun pizodikaj larmoj sur siaj vangoj kaj ekklamantis: «S'jorino, kion fari? En la kurejo restas plu nenio!».

Tiam sinjorino Cécile vekiĝis. Si kuris al la fenestro kaj volvis al la jus melkinta servistino:

«Augustine! Ne ellasu la kokinojn! Antaŭe vi devos kapti ankorau tri. Eble tiujn, kiuj ni preparis hierau, ne suficias. Mi tuj malsuprenvos. Metu akvon sur la fornnon por mia piedbano».

Augustine, kapskue, respondis nur: «He ĉu? He ĉu? — nu, bone», kaj mallauĉe ŝi grumblis: «Kiom ili manĝegos! — Sed jam la raŭka voĉo de l' mastro vigligis ŝin el ŝia meditado. Apenaŭ vestita, ankorau en pantofloj, sinjoro Bertringer staris sur la sojlo de l' pordo.

Tiu viro, sendube, estis la plej milda, kiu oni povis imagi. La plej bonkora ankorau. Sed iel li sentis, ke tiaj ecoj kontrastas kun lia pezo kaj staturo. Tial li klopodis ilin kaſi sub krudaspekta eksteraĵo kaj volonte afektis manierojn de brutulo. Li trampis nenium per tiu.

Kuntirinte la brovojn li inspektis la ĉielon kaj diris kun ŝajna malkontento: «Jen mia bonsanco! Ni havos belegan veteron kaj anstataŭ savi la lastajn sekologarbojn sub tegmenton, kiel ĩa aliaj, ni festenos! Ankoraŭ unu tago perdita...».

«Jes, plendu, plendu, rikanis Augustine kun ĝuste-tiom da malrespekto, kiom permesis multjara servado

en la familio Bertringer, «mi estas ja certa, ke vi ĝojas kaj ke vi tre bedaŭrus, se pluvus, eĉ se nur pro la bela tulaeto de Lisette!»

«Bone, ni laboros duoble la proksiman semajnon! la mastro tranĉis kaj paſis trans la korton al la ĉevalejo. «He, Lucien!, li volvis en la stalon, «vi poste jun-gos la Brunette al la kalešo kaj veturnos al la stacidomo. La dikla Jules alvenos per la matena wagonaro. La virinon bezonas la aferojn antaŭ la meso».

Intertempe Lucien venis el la stalo, viisi kelkajn fojnorestaĵojn el la vizago kaj demandis:

«Kiu horo estas?»

«Preskaŭ la 6a. Sufiĉos, se vi ekveturos post unu horo. Mi ja antaŭvidis, ke la dikla Jules ne povis reveni hieraŭ vespero. La virinoj ŝargis lin per tiom da komisioj kaj mi vetas, ke ankaŭ la tutaj vilago profitis por peti de li tion kaj jenon . . .» Kaj kvazaŭ por konfirmi tiun suspekton, jen alkuris Angèle, servistino ĉe sinjorino Perrin, spiregante pro la jusa kurado. «Mia mastrino . . . demandas, ĉu . . . ĉu la dikla Jules . . . revenis el Nancy?»

«Ankorau ne», grumblis Bertringer. «Kion vi volas de li?»

«Estas pro la dentoj de mia mastrino.»

«Kio pri la dentoj?»

«Jes, sinjorino Perrin aĉetis dentojn por la ge-edziĝo. Jaudon si estis en Nancy, sed la dentoj ne estis pretaj. La dikla Jules ilin kunportos. Estas . . . artifikaĵaj dentoj, kiel oni diras. Oni povas ilin meti kaj demeti, kiel oreliningojn. Ĉu li baldaŭ revenos?»

«Lucien iros al Mussey por lin atendi ĉe la stac-domo. Li estos ĉi tie antaŭ la meso.»

Angèle forrapidis kurante, kiel ŝi venis. Bertringer restis ankorau unu momenton surloke, balancante la kapon kaj nekompreneante, kial sinjorino Perrin aĉetis dentaron por la geedziĝo. Tiam li eniris en la stalon. Li scis, ke laŭ disvolviĝo de ĉiuj simillaj festkunvenoj, la gastoj el la najbaraj vilagoj, mem bienuloj, far-mistoj, terkulturistoj, post plurhora sidado, kiam sen-saŭniĝis la kutimaj rakontoj kaj ŝercoj, pretekstos, ke ili bezonas ion movi la krurojn, por viziti la stalojn kaj garbejojn. Tiam estos agradable al Bertringer ricevi komplimentojn pri sana aspekto de la brutaro kaj pri taŭga aranĝo de l' diversaj instalajoj. Li rondriros nun por certigi, ke ĉio estas en ordo.

Li sciis ankaŭ, ke urbanoj ne havas komprenon pri bredado kaj grenrikolto. Li pensis precipe pri la par-encoj de Louis Touchard, lia estonta bofilo. Ili alvenis nur hieraŭ el Parizo. La patro estas ĉefkontisto ĉe la gaskompanio; Pierre, la pli junu frato de Louis, studas por farigi profesoro pri lingvoj ĉu lo simila; sinjorino ^AAubert, onklo kaj baptopatro de Louis, estas juĝperse-kutisto en Compiègne. Sinjorino Touchard, la patrino, same kiel sinjoro Aubert, sia frato, verdire maskigis en la regiono, sed ambaŭ forlasis la kamparon antaŭ tiom da jaroj por iri al Parizo, ke nun, tre versajne, ili ne plu scias distingi hordeon de tritiko. Sed al ĉi tiuj urbanoj Bertringer parolos pri sia kastelo, pri kiu li estas pli fiera ol iam, ĉar antaŭ nur kelkaj monatoj iuj sinjoroj, apartenantaj al la Arkeologia Societo en Nancy, malkovris gian antikvajan aŭtentikecon kaj valoron. Aperi-ec tutu artikolo en la dimanĉa aldono de la gazeto *«Pays Lorrain»*, kun fotografaĵo, sub kiu oni povis legi *«Fortikaja logego de la grandsinjoro de Autrecourt, XVI-a jarcento. Bertringer konservis tiun dokumenton»*

en iu titkesto, sed lian fieron vualis la bedaŭro, ke la arkeologaj sinjoroj, petinte la permeson fotografi la fason, malkonsentis, kiam Bertringer proponis starigi antaŭ la pordego sian faman virbovon Bourreau. Tiu virbovo ricevis la duan premion ĉe regiona konkursو Bourreau estas certe pli fotografinda ol la malnovaj ŝtonoj, pri kiuj en Autrecourt neniu interesigas. Sed la sinjoroj restis nekorvinkeblaj.

La fortikaja loĝejo de la grandsinjoroj de Autrecourt de longe ne plu apartenis al la nobela familio. Tiu ĉi kredeble estis ĝis. Povas esti, ke la Franca Revolucio ne estis fremda al tiu estingado. Ceter, eĉ la loka kroniko ne plu mencias la grandsinjorojn. Fakto estas, ke tiuj vilaĝprincoj, nomataj «de Autrecourt», malaperis. La kastelo restis. Kaj dum la sinseko de l' jaroj tiu domaro ŝajne neniam modifis sian eksteran aspekton; nur apenaŭ la internan. Ankaŭ la unuaj posedantoj, sendube nobeloj nericaj, vivis de la terkulturo. Tial la domaro konsistis plejparte el staloj, garboj, remizo, kaj lasis por la logbezono de la mastroj nur minimuman spacon.

Vasta, krudstona konstruaĵo, aŭ — pli precize — kvar konstruaĵoj, rektagule kunigitaj, formis kvadraton ĉirkaŭ la interna korto. La senornama fasado konservis tien severmienan rigidecon, kiun afektas maljunigintaj aŭ malriĉaj nobelraŭinoj. Al ili, manke de junagaj ĉarmoj aŭ de suficiaj monrimedoj, restas ĝenerale nur unu ebleco por distingi de la komuna popolo: la foroco. Anstataŭ miksigii kaj perdiĝi sennome en la amaso, ili preferas savi sian rangon tenante sin je certa distanco. Same la bieno de la iamaj grandsinjoroj de Autrecourt kuŝis sola, proksimume kvincent metrojn ekster la vilaga aglomeraĵo.

Volbita trairejo fauke malfermiĝis meze de la fasado, rekte sub la ĉeifa garbo. Maldekstre de ĝi, dik-talia tureto pene klopodis por superi la altecon de l' aliaj partoj. Verdire tiu tureto aspektis ion ridinda kun sia tegola kovrilo en formo de renversita funelo aŭ de klaŭna ĉapelo. Kaj fakté la rolo de tiu tureto similis al tiu de klaŭno, kiu kredas sin impona personajo nur pro imagita aŭ imitata graveco. Ĉe aliaj, veraj kasteloj de l' mezepoko la turoj havis almenaŭ pravigeblan sencon. Ili estis la gardistoj kaj defendantoj kontraŭ rabemaj vagantoj. Sed la tureto en Autrecourt de ĉiam utilis nur teretaĝe, kiel ŝirmilo por ĉiuj ĝardenoj kaj kampabloriloj kaj, subtegmente, kiel hejmo por kverantaj kolomboparoj.

Dekstre de la pordego unu fenestro, ion super la alteco de homo, permesis rigardon al la ŝoseo, dum ĉiu aliaj fenestro kaj la pordo malfermiĝis sur la internan korton. En tiu dekstra alo de l' konstruaĵo troviĝis la loĝejo de la familio Bertringer. Tri stonaj ŝtupoj kondukis de la korto rekte al la kuirejo, vasta, sed malaltaplafona ĉambrego, de kies kalke pentritaj traboj pendis kolbasoj kaj brunigintaj ŝinkoj. La tutu domanaro, gemastroj kaj servistoj, povis facile lokigi ĉirkau la granda tablo por ĉiuj manĝoj de l' tago. Ej la kuir-ejo refoje tri ŝtupoj iris al la tiel nomata «bona ĉambro», kie Lisette, la filino, havis sian liton kaj kiu dum solenaj okazoj utilis kiel salono. Estis la fenestro de tiu ĉi ĉambro, kiu lasis vidon al la ŝoseo.

Alia ŝtuparo, malnova, knaranta, krute vojis el la kuirejo al la supra etaĝo, kie vicigis tri ĉambroj laŭlonge de senluma pasejo. En la unua, verdire nur kamero, kies sola meblaro konsistis el breteroj, sinjorino Bertringer kolektis tutan armeon de vazoj kun konfit- kaj

aliaj konservajoj, kelkajn grejsopotojn kun acidaj kumoj kaj longajn vicojn de sekigintaj bulboj kaj ajoj. Meze de la kamero, fiksita al ĉeno pendantita de la plafono, balanciĝis granda, sferoforma preskaŭ-kago, farita el tri barelcirkloj ŝovita j vertikale kaj kruciĝe unu en la alia. Tio — tute simple — estis la panrezervujo nelebla de la musoj. En ĝin oni povis meti ĝis kvar aŭ kvin el tiuj gigantaj, radoformaj panegoj, kiuji kampara bakisto liveris dufoje ĉiun semajnon.

La apuda ĉambro estis la dormloko de gesinjoroj Bertringer, dum la tria, nur malgranda ĉambreto, videble devenita de l' apuda garbejo, estis la dumnokta regno de Augustine. Tiun privilegion, «logi kun la gemitroj», la viraj servistoj ofte ŝenciprociis al Augustine. Ilia ŝajnjita envio bazigis malpli sur principo de socia egaleco ol sur bedaŭro, eble nur subkonscie sentata, pri apartigo, kiu nenigis jam engerme ĉiun projekton koncerne tiukajn aventurojn dum printempaj noktoj. Tiu servistina ĉambro estis longe neglekita, sed lastan jaron oni refreigis la tapetojn, ĉar nun ankau Lisette devis kuvi en tiu ejoh ĉiufoje, kiam ŝia fianco tranoktis ĉe Bertringer. Tiam estis li, kiu okupis la bonan ĉambron.

La dormejo de la vira servistaro trovigis en la maldekstra alo, super la bovostaloj; tie ankau la ĉambreto de Hector Bertringer, la filo, dek-naŭ-jara fortikulo, kiun oni nomis en la tutu vilago nur Totor.

La rondiro de la mastro tra staloj kaj remizoj daŭris pli longe ol li antaŭidis. Triom da detaloj postulis ankoraŭ lastmomente reordigon! Pli speciale retenis lian atenton la arango de tiu festena tablego, kiun oni starigis jam la antaŭtagon en la granda, por tiu celo liberigita veturilejo, funde de la korto. La nudajn

murojn kovris freŝaj branĉoj; la ŝtonplanko brilis pura post ripetitaj baladoj kaj lavadoj. Domage nur, ke la kortbirdaro jam havis okazon vagadi ĉi tie, pri kio atestis postlasitaj malrespektajoj, kiuji oni devos tuj forigi. Por eviti refojan malpuriĝon Bertringer komisiis al Biqui, orinfanata pastisto, ke li gardostaru antaŭ la veturilejo por malhelpi ĉian invadon flanke de la pluma gento, kun pli speciajla atento pri la anasoj, kiuji estas ne nur la plej senĝenaj sed ankau la plej produktemaj.

La tablego mem, provizora ĝi el kunkmetitaj tabuloj, kvankam ankoraŭ nekovrita, tamen faris jam bonan impreson. Cirkaŭ ĝi ariĝis multaj seĝoj, diversdevenaj kaj diversformaj, sed certe nesufiĉaj. Bertringer sendepone imagis, ke tia tablego estos impona vidajo, kiam la blankeco de litotuko, tablokovrile uzataj, donos al ĝi la aspekton de festa vestaĵo. Ĝin garnos gajkolore ĉiu havetablaj ĝardenfloroj kaj dignaj boteloj kun malpli ceremoniaj karafoj, dismetitaj ĝen kaj jen, sed nepre simetri.

Bertringer ŝirigis el sia meditado, ĉar jus ĉareto ĉevalitrite ruligis tra la pordego. Li tuj rekonis la bakiston el Mussey, kiu alportis la menditajn briocojn. Kaj li iris renkonte al li.

De nun la okazaj puvis unu la alian tiel rapide kaj kunkrenis tiel senkompare en sia kaskado ĉiuji domanojn, ke oni baldaŭ sentis certan nervozecon en la aero. Ju pli la tempo pasis, des pli ĉiu memoris pri tiom da aferoj ankoraŭ aranĝotaj antaŭ la meso, ke ŝajnis neebla fini ĝustatempe.

Paſante en la kuirejon kun tutu briocōpiramido sur la brakoj, Bertringer malgraŭole ŝprucigis sakrajon pro la neatendita spektaklo. Jen sidis... ŝi, kiu neniam

sidas, jen sidis apud la forno sinjorino Cécile kun jupetoj suprentitaj kaj serioze trempis du kurofostoj en akvokuvon, kvazaŭ necesus elekti ĝuste tiun momenton por piedbano. Kutime ŝi atendis ĝis la dimanĉo.

La brua kunpusiĝo de du kontraŭaj tezoj pri la utileco de piedbanoj estus certe degenerinta en tendencajn konsiderojn pri la higienaj principoj ĉe la reciprokaj botamilioj, sed, feliĉe, en tiu momento eliris el la bona ĉambro, kiel junu suno, la radianta Lisette. Tio ŝajnis konvena al ĉiu, ke ŝi pasigu sian lastan fraŭlinan nokton ne kunloĝe kun Augustine, sed en sia kutima ĉambro, kie ŝi travivis siajn knabinajn revojn. Por la fianco — ankaŭ tio ŝajnis pli konvena — oni trovis kusejon en la vilago, sub la tegmento de onklo Gustave.

La nura apero de Lisette en la kuirejo dispejis la nubojojn de l' malbonhumoro.

«Venu matenmanĝi, filinetto, ŝin salutis la patro. «Ne perdu tempon. La tago rapide antaŭeniras. Ĉu vi almenaŭ bone dormis?»

Sed jam oni aŭdis voĉojn sur la korto. Estis Augustine, kiu krie diris sian miron al sinjoro Louis Touchard, jus alveninta el la vilago:

«Kiel, sinjoro Louis? Ankoraŭ vi ne estas vestita? Certe vi ne estos preta! al kio li respondis ironie: «Cudo mi estas nevestita? Sufiĉos, se mi sumetos la edzan frakon unu kvaronhoron antaŭ la ceremonio. Gis tiam mi almenaŭ ne rompos la gladfaldojn.»

En la kuirejo sinjorino Bertringer ekscite malsuprenjetis la jupeton kaj petegis: «Li ne eniru! Li ne eniru! Li venas tro frue! Iru reteni lin sur la korto!»

Sinjorino Bertringer konscis pri la neordinareco de sia situacio, kiu neniel povos kontribui al plifirmigo

de bopatrino aŭtoritateco. Tuj Lisette elkuris por saluti sian veterinaran pricon, kaj eliris ankaŭ, pli digne, la patro, kiu klopodis per prokrastanta babilado lasi al sia edzino tempon por remeti iom da ordo en sian tualeton.

Kiel interkoncentite, Louis pasigis la nokton en la domo de gesinjoro Dulong. Sinjoro Gustave Dulong estis onklo de sinjorino Cécile Bertringer. La agdiferenco inter ambaŭ ne estis tre granda. Dulong havis apenaŭ dek-kvar jarojn, kiam naskiĝis lia nevino. Povas esti, ke la onkleto aparte satis la novan titolon, povas esti, ke ĝi amuzis lijan kunulojn — nu, kiel ajan estis, la fakteto restis, ke de tiam amikoj kaj parencoj nomis lin nur «la onklo», komence certe nur kun afable ŝercintenco. Sed la ŝerco farigis kutimo, kutimo, kiun adaptis tre baldau ĉiuj gelogantoj de Autrecourt, tiel, ke nun — de longe ne plu junuleto — sinjoro Dulong, delikatstatura sesdek-jarulo, onklis al la tutu vilago.

Kiel aranĝite la antaŭan vesperon, Louis venis nun por matenmanĝi kun sia fiancino. Poste li povos vesti sin en la bona ĉambro, dum Lisette, kun helpo de la patrino, de Augustine kaj, neeviteble, ankaŭ de onklinoj intertempo alvenintaj, preparos sin en la ĉambro de la gepatroj.

Bertringer maltrankville demandis sin, ĉu vere Louis venis tro true aŭ ĉu la tempo pasis pli rapide ol li supozis. Kaj ankoraŭ li estis nerazita! Sed jen sinjorino Bertringer, kun larĝa, invita rideto, aperis sur la sojlo kaj riproĉis:

«Nu, kion vi faras ĉi tie? Kial vi ne venas trinki la kafon?»

«Kia aplombo!» pensis Bertringer, sed li respondis pli mildige: «Vi estas prava, Cécile. Ni ĉetabligu.

Jam mi sentas la stomakon en la kalkanoj. Kaj ree flirtis super la «kastelo» de Autrecourt la ĝoja flago de serena harmonio.

Oni neniam scios, per kiu sorĉajo tiun matenon ĉiu ĵel sukcesis pretigi ĝustatempe malgraŭ veno-kajiro denun seninterrompa de invitito kaj komisiitoj, ne nur sur la korto, sed ĝis en la plej kaŝitaj anguloj de l' domaro.

Unue venis Jaquemaire, la gastejestro de l' vilaĝo, kiu konsentis pruntedoni ses seĝojn. Ilin li alportis sur brakĉareto.

«Ha! Do estas vi?» sinjorino Cécile kvitancis la transdonon de la seĝoj, vidante nun antau si tiun faktoron mankantan en ŝiaj dumnotktaj kalkuloj.

Poste altrotetis tri virinoj, ekstre dungitaj kiel help-servantinoj por tiu memorinda tago. Kaj baldaŭ sekvis, unuj post la aliaj aŭ pluraj kune, invititoj el najbaraj vilaĝoj, parencoj kaj amikoj. Ĉiufoje Bertringer eliris mem por fortia, bonveniga manpremo kaj por indiki, kien vicigi la veturilojn, kie alligi la ĉevalojn, kie sidigi la gastojn kaj ĉiufoje li konsentis tiun minimumon de konversacio, kiun la etiketo postulas. Cetera, la nov-alvenantoj ne estis bablemaj. Krom kelkaj sobraj salutvortoj ili eldiris nur unu aŭ du frazojn, sed ĉi tiuj suficiis por konigi tuj ilian animstaton. Jen estis la bonhumora speco kun la ruĝvangaj gekuzoj el Lixières. Li, plumpa bonulo, amikece frapetis sur la ventron de Bertringer: «He, Prosper, vi malnova branĉo! Ĉu vi metis la vinon en freĉan lokon? — Jen estis la avaruloj, kiel la bofrato el Magny, kies grumbla saluto estis nur: «Nun vi scias, kion kostas edzinigi filinon! — Kaj estis ankaŭ tiuj, kiuj ĉe dum festaj tagoj ne povas eligi el sia kamparana häuto: «Cu la rikoltto estis bona?

Kiom da sakoj vi jam drasis? — Kompreneble ne mankis ankaŭ la fuſuloj, al kiuj nenio prosperas. «Jen ni havas!» plendis kuzino Pélagie, apenaŭ alveninte: «Maria makulis la novan robon per radismirajoj.» Kaj tiuj, kiuj ne komprenas, ke oni povas libere ĝui kelkajn bonajn horojn: «Ni ne restos longe, ĉar la laboro atendas!»

Kaj aliaj, fine, kiuj pro spiritu obtuzeco diris nenion, kiel gesinjoroj Beaupré, kies tutan prizorgemon absorbis ilia misedukita fileto, tiu ok-jara sentaŭgulo, nomata Dédé. Ankoraŭ li ne desalitis de la kalešo, kiam, neaptol!, al kio Bertringer, amuzite, respondis: «Mi venis por pravege! Hodiaŭ estas edzifesto!»

Ankaŭ sinjorino Cécile aktivigis ĉiuoke, komplimentante tie, ordonante tie ĉi, vijsante tablon en la kuirero, glatigante la edzinan robon de Lisette, ankorau sternitan sur la lito, por forigi misfaldojn, kaj vestante sin mem, pecon post peco, interrompe, serĉante kaj ŝe trovante la novajn ŝuojn, sed konservante ĉiam egalan rideton.

Ĝie, ĝie, sur la karto, en la staloj, en la kuirejo, en ĉiu ĉambroj, viroj, virinetoj agitiĝis por kompletigi sian tualeton. Estas kompreneble, ke neniu el la vojagintoj konsentis surhavi jam dum la alveturo la rigidan ceremonikolumon, kiu por tiuj bonaj kamparanoj estis kvazaŭ mezepoka torturilo. Kaj nun ili ĉiu, pli aŭ malpli sukcese, baraktis per mallertaj fingroj por pusi etajn butonetojn tra ankorau pli etajn fendojn, kiujn troa amelado incitetas al necedemo. Ĉiu, senescepte, bezonis la helpon de edzino aŭ de disponebla virina mano por pluktis neckercitajn kravatojn en akcepteblajn nodojn.

Aparta ĉapitro estis por la viroj ankaŭ la afero pri la altaj ĉapeloj. Ĉar tiam ne estis imagebla kiu ajn ceremonio, egale ĉu geedziĝo, baptolesto aŭ enterigo, sen partopreno de tiuj honorindaj altaj ĉapeloj el nigra ataso aŭ eĉ el silko. Nur malofte ili kontribuis al pliigo de l' estetiko. En la urboj oni rimarkis tion malpli multe, ĉar en la urboj la ĉapeloj adaptiĝis al ĉiuj modifoj de l' moda linio, dum en la vilaĝoj, kie maloftis la okazoj por surmeti tiuin kapkovrilojn, neniu homo havis vivon suffiĉe longan por el-kaj-finu sian ĉapelon. Tial ĝi utilis al pluraj generacioj, tiu fama ĉapelo. Nepoj portis la tubon de l' avo, nevoj tiun de onklo, kaj kiu neniam trovis cilindroĉapelon inter postlasisj heredajoj, nu tiu — kiam prezentigis la bezono — pruntepetis ĝin de amiko. Ĉu mirige, se nun ĉe Bertringer ĉiuj viroj sen entuziasmo eltiris el ampleksaj skatoloj la timatajn ĉapelojn kaj ŝtele ekzercadis la uzmetodon por ion familiariĝi kun la objekto? — Dédé, la sentaŭgulo, rigardis tiujn scenojn kun absorbanta interesu.

Intertempe alvenis ankaŭ onklo Gustave kun sia edzino, onklino Henriette, kaj la parencoj de l' edzignoto, gesinjoroj Touchard, kune kun ilia pli juna filo Pierre. Pro manko de loko ĉe Bertringer, kaj pro la tiea manko de komforto, ili pasigis la nokton ĉe la onklo. Sinjoro Aubert, la juĝpersekvisto el Compiègne, estis siaflanke gastigita de sinjorino Perrin, bonhava vidvino, kiu disponis pri granda domo en la vilaĝo. Ĉiuj estis jam korekte ceremonipretaj. Sinjorino Touchard, vestita certe sen ia ekstravaganco, faris tamen sur la korto de Bertringer tre rimarkatan eniron. Si sentis, ke la aliaj virinoj kun kamparana scivolemo kunkūpas la kapojn por interflustri siajn opiniojn, kaj sinjorino Touchard neniel estus jurinta, ke sia jusmoda

ĉapelo, granda kiel bicikla rado, el flava pajlo, garnita per artefaritaj ĉerizoj, rekontis unuaniman aprobon. Sed neniu estis sufice nesingarda por liberigi mokgrimaon fronte al si. La solan rimarkon, kiun si povis percepti, estis pur respektanta flistro de buš-al-orelo: «La patriao de l' edzo!»

Dum la sekvantaj prezентadoj, kiuj ripetiĝis laŭkliese ĉe ĉiu grupo kaj kiu prizorgis Bertringer kun videbla fiero pri la Parizeco de la botamilio, sinjorino Touchard montris atablan rideton al ĉiu, pro kio ŝi havis veran meriton, ĉar jam de kelka tempo ŝi sciis, ke ŝi elektis siajn suojn je unu numero tro malgrandaj. Kaj ŝin timigis la nura konstato, ke la saman vojon, justiritan inter la vitaĝo kaj la «kastelo», ŝi devos iri ankorau du fojojn, eĉ procesie, al-kaj-de la preĝejo, antaŭ ol ŝi havos la rajton sidigi ĉe la festenatablo.

Kun kia dankosento ŝi akceptis la inviton de sinjorino Bertringer, kiu proponis simple: «Eniu unu momenton en la kurejon, sinjorino Touchard, vi havos fasonon da kafo.»

Bertringer ellasis sopiron audeble malpezigan, kiam ruligis sur la korton la kaleŝo, sur kiu tronis la frido la dikta Jules, la ĉefservisto, apud la koĉeranta Lucien.

«Nu, fine! — Ĉu vi estas certaj, ke vi preterlasis nenion trinkejon sur la vojo?»

«Ne estas nia kulpo, se ni malfruas», protestis Lucien. «Ili ĉiuj haltigis nin en la vilaĝo. Jen estas Angèle pro la dentoj de sinjorino Perrin, jen Michelet pro...»

«Bone», trancis Bertringer, «nun desalutu rapide, portu la komisiojn en la kuirejon. Mi sufice longe atendis mian kravaton! Poste iu ĉiuj kun balaloj kaj soveliloj por purigi la vojon ĝis la preĝejo. Post unu

hor ni ekmarĝos. — Ĝis tiam, li sin turnis nun al la viroj-invitoj, kiuj grupe staris apude, videble embasitaj pro la nekutima senokupo, «ĉis tiam ni povos ankorau iomete aspergi la gloton!»

Tiu propono estis senproteste akceptita kiel afero memkomprenebla. Kaj senplue, kun ĝusta instinkto, ĉiuj direktis sin al certa angulo de l' korto, kie staris tablo, sur kiun Augustine dismetis glasojn . . .

Fronte marsi Bertringer, kondukante brak-en-brake sian filinon, la radiantan Lisette en junedzina ornamo. Ŝian vualtrenajon portis du knabinetoj, kontentaj kaj fieraj pri sia oficado. Poste sekvis, ĉiam parope, vicitaj laŭ la aĝo, komence la plej junaj, kaj kiel unua la misedukita Dédé, ĉiuj parencoj kaj amikoj. Dédé aspektis aĉe paulema. Oni malakceptis lian proponon porti la trenajon de Lisette. Krome, li malkontentis ankaŭ pro alia kaŭzo. La solaj partoprenantaj knabinoj, proksimume liaĝaj, estis tiuj du, kiuj nun dejoris pri la edzina vualo, dum ĉiuj aliaj estis jam ekfraŭlinoj dek-kvin- aŭ dek-ses-jaraj, tiel, ke ne troviĝis konvena parulino por Dédé kaj oni devis asoci lin kun alia knabo samâga, nomata Julot. Ankoraŭ la novaj kolegoj ne havis okazon interkonatiĝi, pro kio ĝis nun ili kondukis bonordre.

Laste venis la novedzo ĉe la brako de sia patrino. Louis subtenis per ĉiuj fortoj la pezon de sinjorino Touchard, kun la pia intenco eviti al ŝi troan premon de l' novaj ŝuoj. Malgraŭ tio sinjorino Touchard multe

sufuris, kion ĝustic taksi povas nur, kiu iam spertis la torturan influon de l' suno sur novajn lakojn.

Tiel, duonsolene-duonburleske, la procesio pasis al la preĝejo. Kiam ĝi atingis la unuajn domojn de l' vilaĝo, la sonoroj grandbate eksvingiĝis. Dekstre kaj maldekstre, sur la sojo de ĉiu pordo, staris la tutaj disponebla loĝantaro, ĉar tian parodon oni ne povas vidi ĉiutage en Autrecourt. Preskaŭ ĉiuj per afabla rideto affisis bonvolon kaj simpation al la familio Beringer. Nur Thiriot, mem prospera farmisto, neniel provis kaŝi rikanan grimacon kaj prave Bertringer antau-sentis, ke tio povas aŭguri nur novan friponaĵon.

El kelkaj domoj elglitis, kvazaŭ ombroj, malfruanta ĵivititoj, kiuj ensoviĝis diskrete inter la sekvantaron. Fine oni enmarsis en la preĝejon. Jam de kelka tempo atendadis sur la sojo tiu digna uniformulo, kiun en Autrecourt, kiel en tutaj Francujo kaj en multaj aliaj landoj, oni nomas «sviso». Tiel, certa lingvokutimo eterigas la fakton, ke dum multaj jardekoj de l' pasintaj tempoj estis privilegio de svisoj dungigi kiel ekleziej soldatoj. En Autrecourt estis la longa Gaspard, kiu dimanĉe kaj festotage oficias kiel sviso. Siatempe li akceptis nur malgraŭvole tiun funkciojn, ĉar li neniam estis preĝejfervora. Sed oni nepre bezonis lin, ĉar li estis la sola viro, kiu, pro sia alta staturo, kapablis dece plenigi la kostumon, ankorau preskaŭ novan, postlasitan de l' mortinta antaŭulo. Poste li rapide lernis ŝati la belan uniformon, kiu sendube ankorau pli reliefigis lian viran superecon. Kionfoje la genuantaj virinoj, inter du rozari-dekoj, stelsendis al li ardajn rigardojn!

Gravmieme, kun impona pompo, la longa Gaspard nun salute akceptis la procesion sub la preĝeja portalo, havante surkape la novan plumĉapelon, dekstramane

la halcbardon, maledekstre la pezan ceremonibastonon, kiun kronis dikaj metalaj pomoj, ore brila. Per tiu bastono Gaspard herolde anonicis la alproksimigon de l' sekvantaro, takte frapante la pavimon de l' mez-aleo dum la senutila spado, balanciganta de la zono, impiligitis inter liaj kruoj. Tiel li gvidis la kolonon kaj zorgis pri konvena disigo de l' paroj, kiel ankorau estis kutimo en Autrecourt: «La sinjoroj dekstren! La sinjoroj maldekstren, mi petas».

Okazis pro iu kaŭzo, ke Déde kaj Julot perdis sian vicon inter la unuaj. Ili estis haltintaj tuj, ĉe la benakvuo, verŝajne por ĝui la defiladon de l' procesio. Estas vere, ke partoprenanto en parado ne povas samtempe admiru la perfektan ordon de l' manovranta amaso, el kies membroj li estas mem unu. Oni devas stari aparte. Kiam fine ili sin prezentis, kiel preskaŭ lastaj, antaŭ la ordiganta sviso, ĉi tiu puuisse ilin senplue en liberan benkolimion malantaŭ la pli maljunaj viroj, kiuj, per siaj lagaj dorsoj, baris la vidospacon de la etuloj. Tial, malkontentaj, Déde kaj Julot, ĉiu siaflanke, decidis ne interesigi pri la ceremonio. Sed jam kaptis ilian atenton la ekmuganta harmoniumo. Ĝi estis astma kesto, kiun sinjoro Dubout, la instruisto, tutkore mistraktis, sekve de kio ĝi elsoiris senkoheran arion. La aerosako de l' instrumento sendube estis truhava, ĉar ĉiufoje, kiam sinjoro Dubout trevis la pedalon por renovigi la blovprovizon, la vento eligis el la balgo lasante post si agoniantan pī-pīt, kiu — pro sia regula ripetado — tiel tente instigis la imittalenton de Déde, ke fine ankaŭ li per pli laŭtiĝantaj pī-pīt-ajoj akompanis la preĝmuzeikon. Necesis la interveno de l' svisa ĝendarmo, kiu per minacantaj okuloj kaj kongrua gesto de l' halebardo sukcesis silentigi la petulon.

Tiam Dédé trovis alian distrajona. Ĉar nun ĉiuj ĉeestantoj surgenuiĝis, okazis, ke la benko antaŭ Dédé restis okupita nur de ok altaj ĉapeloj, negardataj. Tuj li prenis unu, nur por palpi, kiel peza ĝi estas. Julot, kuragiite per la ekzemplo de sia kolego, faris same. Kaj, ĉar estis jam tempo starigi amikajn rilatojn kun la najbaro, Dédé proponis al li interسانon de la ĉapeloj. Kiam ili estis certaj, ke ĉiu ĉapeloj partoprenis en la granda migrado kaj ke ĉiu trovigas nun malantaŭ nova mastro, ili havis la kunkulpan impreson, ke firma amikeco naskiĝis inter ili. Por la kompleteco de l' raporto necesas aldoni, ke la sentaŭguloj atendis ankoraŭ ekstran ĝuon el la fakteto, ke ili plej zorge metis la ĉapelojn en la rektan akson de l' genuantoj, kombinante, ke kiam venos la momento de l' residigo, ĉiu malgraŭole dispremos la valoran kapkovilon sub sia pezo. Sed tiurilatej esperoj, kiel montriĝis poste, estis tro alte ŝraubitaj kaj ne efektivigitis. Ĉiu ĉapelposedanto bone atentis por ne difeki la respektindan objekton.

De nun, ĝis la fino de l' diservo, ĉio disvolviĝis glate. La gratulaj vortoj de l' pastro, lete miksitaj kun benformuloj, kortusis la auskultantojn. La interسانo de l' ringoj inter la novaj geedzoj estis solena momento. La monkolekto, kiun prizorgis kun juneca ĉarmo la du honorfraŭlinoj, lauetikete akompanataj de siaj kavaliroj, la unua de Pierre Touchard, la alia de Totor Bertringer, okazis, kiel antaŭvidite, krom unu, apenaŭ menciinda incidenteto. Kiam la parulino de Pierre Touchard, ankoraŭ ne alkutimiĝinta al sia longa robo, implikigis en la trenaĵo, sī faletis. Felice, la akompananto ĝustatempe retenis ŝin, tie, ke ŝi retrovis sian ekvilibron, sed ne ĉiujn monerojn ruliĝintajn inter la benkoj. «Lasu, lasu», konsilis la sviso, «mi zorgos pri tio poste».

Estu certaj, ke poste tiu longa Gaspard faris, kiel li diris.

Scenoj vere eksterprogramaj-prezentigis nur, kiam la procesio regrupiĝis kaj solene eliris el la preĝejo. Unuaj marsiis nun la novebakitaj geedzoj, sekvate de la reciprokaj gepatroj krucparigintaj inter si, kaj de la tuta karavano en ĝuste reformigintaj duopoj. La konfusa momento estis, kiam la ok viktimoj de la firma Dédé & Julot surmetis la altajn ĉapelojn. Tiam ĉiu el ili demandas sin, kial li nun subite malaperas sub tro larĝa cilindroto aŭ kial ĉapelo, kiu antaŭe perfekte konformigis al lia formato, nun kovras apenaŭ la pinton de l' kranio. Ĉiuokaze la portanto povis prezenti nur burleskan aspekton. Fakto estas, ke ĉe tiu spektaklo la felicaj vilaganoj, pro natura vid-avido grupiĝintaj antaŭ la preĝejo, brue ekridegis tiel, ke fine ankaŭ la misĉapelitoj volene devis kunridi. Iom post iom ili suspektis, ke temas pri stulta farso kaj ĉiu, en sia interno, deziris al ĉiu diabloj la aŭtoron de tia pridubinda spritajo. Tiajn kaj similajn petolajojn bonmora persono permisas al si plej frue nur post la aperitivo, neniam dum la diservo! Nu, ili rapide sukcesis reordigi la situacion interسانe inter si la ĉapelojn ĝis ĉiu retrovis kalibron pli taŭgan. Malbonaĵanca estis nur sinjoro Placide Latuile, sed vere malbonaĵanca. Li estis iu malproksima parenco de Bertringer, vireto apenaŭ elkreskiĝinta, kvankam certe jam pli ol kvindek-jara. Pro la vasteco de pruntepremita frako li aspektis ankorau pli malgranda. Li havis pintan vizagon, en kiu senkomprene sed konstante ridetis du memkontentaj okuloj. Tuj dekomence la senrespekte junularo kromnomis lin Museto. Nu, Museo estis duoble malbonaĵanca. Li interسانis sian ĉapelon, sendube tro larĝan, kontraŭ alia ankoraŭ multfoje pli

larga, kaj plue — Dio scias, kiel tio povis okazi — ĉe la eliro el la preĝejo li ne sukcesis retrovi sian parunlinon. Tiel, nenion kompreneante, abnegacie, li aligis kiel lasta al la procesio, post kiu li lametis sola, malaperinta sub la cilindra monumento.

Vige ekmarĝinte la irantaro subite haltis jam kelkajn paſojn poste. Jus venis el la stalo de Thiriot, je kelka distanco antaŭe, dudeko da bovinoj, kiujn malpura, duonebria paſiisto, helpe de du senrasaj hundoj, per bastongestoj kaj raukaj krioj pelis al la herbejo. Dudek bovinoj invadis la ŝoseon, tiel proksime antaŭ la festgrupanoj, ke ĉi tiuj, por ne miksiĝi kun la bovinoj, devis treti surloke. Ankoraŭ pli malbone! Jen unu bovino, jen alia, baldaŭ ĉiu, ellasis tapiſetojn sur la tutan largon de l'irejo, kie ĉiufoje obtuza flaĉ-fluĉ kvitancis akuratajn ricevon de la sendajo, tiel neniiigante en la daŭro de kelkaj minutoj ĉiujn balailajn klopoidojn de la Bertringera servistaro. Ĉe tiu spektaklo Bertringer apopleksie rugiĝis. Tuj li travidis la tutan malicon de Thiriot. Tiu ulo, malkontenta ke la edziĝprojekto de lia pliaĝa filo pri Lisette Bertringer faskis, elpensis tiun vengon. Ha, la aculo! Per kiu nekonfesebla rimedo li povis organizi tian malavaran eljeton ĉe ĉiuj bovinoj preskaŭ samtempe, en la ĝusta momento, kun precizeco, kiun povus envii ĉiu fabrikanto de svisaj horlogoj! Sendube necesis bone koni kaj ĝuste dozi certajn herbojn mikse kun la matena fojno kaj necesis pacienca eksperimentado, eble dum pluraj semajnoj, por atingi tian akuratecon! Pro tiuj konsideroj Bertringer malgraŭole sentis en si naskiĝantan admiriron, kiun, ekkolerete, li tuji sufokis.

Kaj vidu! Tiu kretena bovisto, anstataŭ plivigligi la iradon, nun, kiam liaj remaĉuloj venke okupis la

teron, tro senteble bremis sian komencan fervo-
ron. Ĉiufoje, kiam unu el la hundoj dente kročis la
voston de malrapida bovino, li rikantis: «Lup! ĉi tien
tuji! — Blak! Lasu ŝin! Ni havas tempon, nomo de
tripoj! Kviet! kviet! miaj knaboj!» Tio signifis tute
simple, ke la geedziga parado de Bertringer povas
atendi.

Fariĝis ĝene.

Kun kia dankosento Bertringer vidis nun veni al
li, kun etenditaj brakoj, tiujn du bravajn ĝendarmojn
Auchoux kaj Perelli, kiujn, en altaj cirkonstancoj, li
estus certe dezirinta en mustardobarelon!

«Sinjoro Bertringer, permesu, ke ni gratulu al vi
kaj familio pro la felicaj okazoj! Kaj ili premis kom-
plimente la manojn de l' novaj geedzoj kaj salute tiujn
de la aliaj konatoj. Tiel, almenaŭ, la haltado de la
procesio havis sencon. Nun oni staris surloke ne pro
la bovinoj de Thiriot, tute ne, sed pro ĝoja renkontiĝo
kun tiuj bonaj ĝendarmoj.

«Sinjoroj», Bertringer deziris montriĝi ĝentila,
«sinjoroj, vi akceptos, ĉu ne, trinki aperitivon kun nil,
Certe, ne estos rifuzo», Auchoux konsentis kaj
daŭrigis: «sed ne kredu, ke ni venis pro tio! Ni trovi-
gas ĉi tie tute hazarde, tio estas verdire ne hazardo,
sed . . . kiel diri . . . certagrade profesie . . . jes profesie.
Ni venis por interkonsultiĝi kun sinjoro világastro, kaj
ni aŭdis, ke ankaŭ li partoprenas la feston».

Tiel parolante Auchoux okulsercis sinjoron Des-
martin, kiun li baldau malkovris. Tuj li klarigis, turnan-
te sin pli speciale al la világastro: «Jen, ni postkuras
iun homon nomatan Albert Bignol, el Voiron. Ni sus-
pektas, ke eble li kaſas sin en Autrecourt».

«Albert Bignol? Kio estas tio?» ekmiris sinjoro Desmartin.

«Sentaŭgulo, kiu disrompis ĉiujn vitrojn en la domo de sinjoro Sémarard, en Voiron».

«He? Ĉu li intencas rompi la vitrojn ankaŭ ĉe ni?» ridis Desmartin.

Sed unu el la junuloj diris: «Bignol el Voiron? Tute sendangera tipo. Mi konas lin. Kia beno, se li estus ĉi tie! Li havas akordionon kaj li povus dancigi nin dum la tutan nokton!»

«Ĉu muzikisto?, la aliaj ekgojis. «Oni tuj venigu lin!»

Nenecese aldoni, ke la danckapabla generacio per kanibalaj krioj aprobis ĉi tiun proponon. Kaj dum la világestro certigis, ke laŭ lia scio kaj konscio oni ne-niam vidis iun Bignol en Autrecourt, la plej entreprenemaj el la junuloj projektitis ekspedicion por venigi al la festo ĉe Bertringer tiun faman Bignol kun la muzikinstrumento. Ili fine unuiĝis kün entuziasmo pri la piano de Isidore Porcin: «Mi sendos nian komizon kun la veturilo al Voiron. Ne daŭros longe kaj li ree estos ĉi tie kun iu Bignol». Kaj Isidore jam kuris al la domo de siaj gepatroj por instrui la komizon pri lia misio. Post kelkaj minutoj li reaperis, ridante: «En ordo. Li tuj ekveturos. Mi promesis al li dek soldojn, se li revenos kun Bignol».

Kaj, ĉar la bovinoj de Thiriot estis nun sufice malproksime, la procesio povis plumarssi. Oni devos nur bone rigardi kien oni metos la piedojn kaj atenti duoble pri la festualeta trenajo de Lisette.

«Sinjorino Touchard», diris sinjorino Bertringer, «mi havas la impreson, ke ...»

«De nun nomu min Rosalie, mia kara — mi diros al vi Cécile».

«Kiel prave! Ni ja estas parencoj nun. Do aŭskultu, Rosalie, mi havas la impreson, ke viaj ŝuetoj premas vin. Mi vitis, ke vi lametas. Mi donos al vi pantoſojn. Ne, ne, ne! Ne protestu! Ni estas ja inter ni, en familio, ĉu ne?»

Tion sinjorino Bertringer proponis tiel simplanime, ke sinjorino Touchard danke akceptis kajtiom pli volonte, ke ankau la aliaj virinoj jam komencis plikomfortigi, jen demetante nenecesan vestpeccon, jen disagrafante bluzokohumojojn ĝene altajn pro la rigideco de l' balenostoj. Kelkaj, dezirante montriĝi utilaj en la kuirejo aŭ ĉe la servado, eĉ petis, ke oni donu al ili antaŭtukon, kion sinjorino Bertringer tre decide rifuzis: «Ne zorgu pri tiol! Ni havas sufice da helpantinoj».

Intertempe Bertringer klopojis por kunigi la virojn en la bonan ĉambro, kie oni trinkos la aperitivojn, dum la junularo aranĝis ĝojan kunvenon sur la korto. Tuj